

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. III. A quo Obiecto species scientiæ vnitasq[ue] sumatur, & qualis ea sit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

Quia verò scientiæ sunt aggregatum ex pluribus actibus scientificis inter se ad aliquid vnum ordinatis (de quo Sectione sequenti sermo redibit) idè in illis datur obiectum attributionis, illud scilicet ad quod cetera ordinantur. *Obiectum attributionis* est, quod ordinatur per se ad attributionis cognitionem, vt verbi gratiâ, in Theologia obiectum attributionis est Deus; Angeli vero, peccatum, gratia, ceteraque de quibus Theologia disputat, non sunt obiectum attributionis, sed attributum; quia omnia ordinantur ad cognitionem perfectam Dei.

12 Nonnulli censent, obiectum attributionis esse obiectum principale: qui, si velint, obiectum attributionis debere esse perfectissimum totius scientiæ, falluntur; quia obiectum attributionis Metaphysicæ in multorum sententiâ est *ens* vt sic, quod tamen non est perfectius Deo, qui est obiectum attributum Metaphysicæ in eâ sententiâ; quæ licet forte non sit vera, non tamen reicitur ex eo capite, sed aliunde. Si verò per obiectum principale idem intelligatur, ac obiectum quod principaliter intenditur cognosci à scientiâ, verum est, obiectum attributionis debere esse obiectum principale.

Aduerte tandem, non benè diuidi obiectum adequatum in *obiectum attributionis*, quia obiectum attributionis est solum vna pars obiecti illius scientiæ. In quo non satis consequenter non nemo loquitur, eam tradens diuisionem: dum enim explicat obiectum attributionis, dicit esse illud, ad quod cetera illius scientiæ obiecta ordinantur; quibus verbis supponit esse in eâ scientiâ alia obiecta (& quidem merito;) ergo si sunt alia, ipsum obiectum attributionis non erit adequatum, vt per se constat.

SECTIO III.

A quo obiecto species scientiæ unitasque sumatur, & qualis ea sit.

QUIA huius Sectionis difficultas paulò longiore exigit disputationem, eam in alias Subiectiones diuidemus fastidij vitandi causâ; quo more vtemur deinceps, dum difficultas idem postulauerit.

SUBSECTIO PRIMA.

Aliqua supponuntur ad Questionem.

13 ADVERTE Primò, dupliciter rem aliquam posse ab aliâ specificari, vel *adequare*, vel *inadequare*. Tunc specificatur *adequare* ab aliâ, quando ita illam respicit, vt nihil aliud respiciat; neque ad eius variationem alterius rei variatio sufficiat. *Inadequare* specificatur ab aliquo, quod ita ab eo accipit suam essentiam, vt simul etiam eam accipiat in ordine ad aliud, ex cuius variatione & ipsum varietur. Exemplum sit in homine, qui si comparetur respectu corporis, specificatur ab illo *inadequare*, quia etiam specificatur ab animâ, & ab vnione: vnde etiam si maneat idem corpus, si tamen auferatur anima, non manet homo, quia ad destructionem alicuius rei sufficit vnum ex specificariis *inadequa-*

tis destrui. At si idem homo comparetur respectu corporis, animæ, & vnionis simul, *adequare* ab illis specificatur; quia ita ab eis suum esse accipit, vt eis immutatis, quantumvis cetera varientur, permaneat idem homo. Hæc præ oculis habenda sunt pro Disputationibus sequentibus.

Aduerte secundò, quando dicimus, actum specificari ab obiecto, non id ita esse intelligendum, vt obiectum intrinsecè & essentialiter componat actum: actus enim est realiter & *adequare* distinctus ab obiecto; actus est in meo intellectu, obiectum verò Romæ v. g. vel Constantinopoli, &c. non ergo obiectum est pars intrinseca ipsius actus siue cognitionis. Solum ergo intendimus dicere, actui esse idemificatum & essentialem ordinem ad obiectum, nec posse esse sine illo. Quia verò respectus sæpè explicatur per terminum, idè idem est dicere, actum specificari ab obiectis, ac dicere specificari à respectu ad obiectum, qui respectus intrinsecus est actui, etiam si obiectum sit extrinsecum.

Aduerte tertio, actus non à solis obiectis specificari, sed aliquando etiam à principiis diuersis, à quibus procedunt. Vnde visio albedinis facta ab homine, diuersa est in specie à visione eiusdem factâ à leone. Sed de hac diuersitate non agimus in præsentî; quia comparamus scientias omnes in ordine ad solos homines, qui omnes sunt eiusdem speciei. Specificantur etiam actus ex modo tendendi. Sic apprehensio differt valdè à iudicio, etiam si ad idem obiectum terminetur, & similiter præmissa ab assensu conclusionis, odium ab amore, &c. Et hæc diuersitas per se pertinet ad scientiam, vt ex dicendis infra clarius constabit.

SUBSECTIO SECUNDA.

Explicatur obiectum specificatum scientiæ.

CONIMBRICENSES apud Hurtado Disput. 1. Metaphysices, sect. 2. videntur docere, obiectum formale distinguens vnam scientiam totalem ab alterâ, esse scibilitatem ipsam obiecti; obiectum verò distinguens vnum habitum ab alio intra ipsam scientiam, esse media per quæ in singulis demonstrationibus cognoscimus conclusionem. Contra hanc opinionem fusè ibi Hurtado: ego breuiter sic eam reicio.

Primò, Quia minùs consequenter loquuntur. 15 Sicut enim obiectum totale habet scibilitatem, ita quodlibet partiale habet suam scibilitatem: & sicut respectu potentie visus v. g. datur visibilitas, ita respectu talis actus in particulari, quo video albedinem, datur talis visibilitas albedinis, sine quâ talis actus in specie non posset esse, etiam si posset esse alius actus distinctus eiusdem potentie, ille scilicet qui ad alios colores terminatur: ergo malè ponunt pro distinctiuo totius scientiæ scibilitatem, & id negant pro distinctiuo habituum partialium inter se.

Secundò idem reijciuntur: Quia obiectum scientiæ totalis non est aliud, quam obiectum omnium actuum illius scientiæ: ergo, si obiecta formalia actuum sunt media, obiectum totale erunt omnia ea media simul sumpta: vel, si obiectum totale est scibilitas, obiecta particularia erunt hæc & illa scibilitas in particulari. Nec potest

D 3 test

test, esse una scibilitas pro obiecto totali, si habitus scientiæ habeant diuersa media; quia scientia est aggregatum quoddam ex omnibus habitibus propriis.

Tertio, eos sic impugno, Quia illa scibilitas est denominatio proueniens ab ipsis actibus, sicut visibilitas est denominatio proueniens à visione possibili de illo obiecto: ergo sicut malè diceretur, *ideo color est obiectum potentia, quia habet visibilitatem*; id enim esset idem; ac dicere, *ideo est visibile, quia est visibile, seu quia potest videri*, quod est dicere idem per idem: ita similiter malè diceret, qui ideo dicit hæc esse obiecta talis scientiæ, quia habent scibilitatem in ordine ad illam; id enim sonat, *ideo sunt obiecta, quia possunt sciri, seu quia possunt esse obiecta huius scientiæ*; quod procul dubio, quia nimis verum est, ferè & stultum, & nihil declarat, & eodem modo cuilibet partiali obiecto applicari potest.

Hoc argumento reicitur alia eorundem Comnibricenium doctrina apud eundem Hurtadum sect. 7. ubi videntur distinguere obiectum formale *sub quo*, & obiectum formale *quo*: hoc dicunt esse ipsam entitatem obiecti, verbi gratia in Metaphysicâ *Deum, ens*; & in potentia visua, *colorem, lucem*, &c. formale *sub quo* dicunt esse scibilitatem, vt in Theologiâ *reuelabile, visibile* in potentia visua, &c. Sed hæc doctrina reicitur tertio nostro argumento, quia hæc scibilitas est pura vox, quâ nihil explicatur, sed redditur pro ratione eadem conclusio.

16 Dices, Cur ergo magis color & lux possunt videri, quam calor & lux, nisi quia habent visibilitatem eandem? Egregia principij petitio: ego à te peto hoc ipsum cur habeant visibilitatem eandem, quia de hoc est tota difficultas. Si dicas, id habent ex se & ex sua naturâ, Fateor; sed si ad naturam eorum recurris, quid facit visibilitas eadem? Vnde, quando interrogaberis, cur potius lux & color videantur, quam lux & calor; respondeas, quia id habent ex naturâ suâ, & relinque illud de eadem scibilitate; quia adhuc data illa debes tandem recurrere ad naturam illorum obiectorum.

Secundò hæc doctrina reicitur, quia illa scibilitas, v. g. *reuelatio* in Theologiâ, tangitur per ipsos actus: nam reuelationes cognoscuntur, & eis, quia tales sunt, assentimur; ergo iam ea ratio *sub quâ* attingitur per actus, ergo est id quod attingitur: malè ergo à te ea scibilitas, seu ratio *sub quâ*, condistinguitur ab obiecto formali *quod*. Confirmatur: Si illa scibilitas non attingitur per actus, non potest esse obiectum; quia obiectum est quod actui obicitur: nec potest ideo vocari obiectum, quia sit conditio ex parte potentia; in hoc enim sensu species impressa, & multa alia deberent vocari obiectum formale, quia sunt conditio ex parte potentia: si verò est aliquid quod ex parte obiecti cognoscatur & tangatur, malè condistinguitur ab ipso obiecto quod cognoscitur; nihil enim aliud est ea scibilitas, quam ipsa entitas obiecti denominata extrinsecè ab ipsâ scientiâ, per quam cognoscitur, vt in tertio argumento ostendi. His ergo terminis reiectis, facilius rem explico.

17 Quatuor enumeravi suprâ species obiecti, duas obiecti formalis, duas obiecti materialis; iuxta quas sunt quatuor conclusiones.

PRIMA CONCLUSIO. Scientia specificatur ab obiecto formali attributionis solum inaduatè. Duo assero in hac conclusione: alterum, specificari scientiam ab obiecto attributionis; alterum, specificari tantum inaduatè. Prima pars facile probatur ex dictis, quia scientia dicit respectum essentialiter ad obiectum attributionis, vt ad suum terminum formalem & primum: sed actus specificatur (vt dixi num. 12.) ab obiecto seu termino, ad quem dicit ordinem essentialiter; ergo & scientia specificatur ab obiecto attributionis.

Dices, Non omnes actus scientiæ dicunt ordinem ad solum obiectum attributionis, quia non solum illud cognoscitur per actus scientiæ; ergo scientia, quæ constat omnibus illis actibus, non specificatur ab obiecto attributionis. Hæc obiectio probat secundam partem meæ conclusionis, scilicet, scientiam specificari etiam ab aliis obiectis, quia dantur in scientiâ alia obiecta, quæ ab eâ cognoscuntur; hoc autem est specificari solum inaduatè ab obiecto attributionis, vt in conclusione contendo.

SECUNDA CONCLUSIO, quæ est explicatio secundæ partis in precedenti contenta: Etiam specificatur scientia ab obiecto formali attributo. Probatur obiectione factâ contra primam conclusionem: quia scientia non solum cognoscit & respicit obiectum attributionis, sed etiam illud quod ei attribuitur, id est, formale attributum; ergo etiam specificatur ab obiecto formali non attributionis, sed attributo.

Obiicies contra has duas conclusiones: Dummodò obiectum attributionis idem sit, etiam si obiecta attributa sint diuersa, scientia tamen manet eadem in specie; ergo à solo obiecto attributionis specificatur aduatè. Duplitter potest occurri huic obiectioni: Vel negando antecedens; quia si (vt infrâ dicam) etiam ab obiecto materiali scientia specificatur, à fortiori id verum erit in obiecto formali, etiam si non sit attributionis. Nec negare vllus potest, futuros diuersos specie actus in duabus scientiis habentibus diuersa obiecta attributa, etiam si obiectum attributionis idem sit: actus enim, qui versarentur circa illa obiecta attributa diuersa inter se, necessariò futuri erant diuersi propter suorum obiectorum formalium diuersitatem. Secundò respondeo, repugnare, in duabus scientiis esse idem obiectum attributionis, & non esse eadem obiecta attributa: quia cum scientia necessariò agat de omnibus obiectis, quorum cognitio deferuit ad obiecti attributionis notitiam, inde fit, vt, si hoc sit idem in vtrâque scientiâ, & obiecta attributa debeant etiam ad vnam eandemque scientiam pertinere, quæ de omnibus illis obiectis attribuitur in ordine ad illud vnicum attributionis agit; quia ea omnia ordinantur ad notitiam illius obiecti.

TERTIA CONCLUSIO. Scientia specificatur etiam ab obiecto materiali proximo. Probatio huius conclusionis propriè ad libros de Animâ pertinet; in præsentia tamen breuiter hac ratione suadet. Actus essentialiter respicit suum obiectum materiale proximum, electio verbi gratia essentialiter respicit media; assensus conclusionis essentialiter respicit obiectum eiusdem conclusionis, ita vt saltem numero mutetur actus pro mutatione obiecti materialis proximi (de quo nullus dubitat.)

bitat: sed respectus & ordo essentialis ad res specie diuersas, necessario futurus est diuersus; quia diuersitas (quæ est genus quoddam mali) oritur ex quocumque defectu: quamobrem, etiam si in homine anima esset eiusdem speciei cum alio, si tamen corpus esset diuersum, absolute homo esset diuersus specie; ergo etiam si obiectum formale actuum idem sit, si tamen obiectum materiale proximum sit diuersum, actus absolute diuersus erit.

QUARTA CONCLUSIO. Ab obiecto materiali remoto nullo modo specificatur scientia. Hæc probatur facile; quia obiectum materiale remotum nullo modo in se attingitur à scientiâ, sed dicitur attingi propter aliquod accidens illi inherens, ut in visione albedinis, paries nullo modo in se videtur: ob quam rationem visio albedinis est eadem specie & numero, siue ea albedo sit in papyro, siue in homine, siue in alio diuerso subiecto; quia ea obiecta remota per accidens omnino se habent ad visionem; ergo similiter neque scientia specificabitur à suo obiecto materiali remoto.

10 Ex dictis inferes, scientiam specificari adæquate ex tribus obiectis, & ex formali attributione, & ex formali attributo, & ex materiali proximo; & quolibet verò seorsum specificari solum inadæquate.

Obiices, Stat optimè, duas scientias habere eadem omnino obiecta, & tamen modum tendendi ad illa esse diuersum, vel quia vna tendit probabiliter, alia scientificè, vel ex alio capite; ergo adæquatam specificationem scientiæ non sunt sola obiecta enumerata, sed etiam modus ea cognoscendi.

Responderet fortè aliquis, non posse duos syllogismos, alterum euidentem, alterum probabilem, nisi omnino eisdem principiis; quia syllogismus euidentis nititur propositionibus per se notis, probabilis verò solum apparentibus; ergo non possunt illi duo syllogismi differre penes solum modum tendendi. Sed contrà, quia de eodem obiecto possunt esse duæ cognitiones, vna probabilis, altera euidentis: pone ergo in eadem formâ syllogismi duas cognitiones probabiles, & duas euidentes de eodem obiecto, procul dubio inferetur consequens de eodem obiecto idem in utroque, nisi quod in vno erit probabile, in altero euidentis; ergo possunt esse duo syllogismi de eodem omnino obiecto, vnus tamen probabilis, alter verò euidentis; ergo ex hac parte posset esse diuersitas in scientiis ex solo modo tendendi, etiam si obiecta essent eadem. Vt ergo euidenter impugnationem, & argumentum supra factum; quia de eisdem omnino obiectis agit Metaphysica, de quibus omnes alie scientiæ, (eo enim ipso quod Metaphysica considerat rationem entis, tangit etiam ex parte obiecti differentias omnes entis usque ad vltimam indiuiduationem, & quidem tam clarè vnâ ac alteram, vt ostendimus infra, dum præcisiones obiectiuas reiciemus Disputat. v. à num. 25.) ergo Metaphysica habet idem omnino obiectum quod alie scientiæ; hæc enim non possunt habere nisi differentias essentielles entis, quas, vt dixi, etiam tangit Metaphysica. Confirmatur vterius: cognitio, quâ dico, *Petrus est homo*, habet omnino idem obiectum cum hac, quâ dico, *Petrus est animal rationale*, &

tamen illæ sunt inter se valde diuersæ ex maiori & minori claritate, & ex hac parte sufficerent ad constituendas diuersas scientias. Idem posset in multis aliis exemplis apertè ostendi, sed hæc sufficiant.

Propter hæc addo QUINTAM CONCLUSIONEM iuxta dicta Sect. 1. notabili; scientiæ vltra specificationem, quam habent ex parte obiecti, specificantur etiam ex modo tendendi circa idem obiectum, non quidem quod vna probabiliter, altera euidenter tendat: nam licet duæ cognitiones inter se ex probabilitate & euidentia differant, (vt paulò antè ostensum est) illæ tamen duæ non pertinent ad diuersas scientias, sed ad eandem; quia cognitio probabilis per se non facit scientiam. Vnde si pertinet vel reducitur ad scientiam, debet ad eam reduci, in quâ de eâ veritate euidentis & certa habetur cognitio. In scientiis ergo non potest desumi diuersitas ex probabilitate, vel ex euidentia, sed ex maiori minorive claritate circa idem obiectum, vel quod ab vnâ consideratur secundum vnâ formalitatem, (prout dici solet) ab aliâ secundum alteram; vt exemplo Metaphysicæ, & aliarum scientiarum paulò antè probauit. Specificatio ergo scientiæ, si ex parte obiecti loquamur, adæquate sumitur à tribus obiectis, materiali proximo, formali attributionis, & formali attributo, vt intuli ex quartâ Conclusionem: si verò de specificatione absolute scientiæ, prout ad homines spectat, loquamur, & ab obiecto, & à modo tendendi in illud adæquate specificantur.

SUBSECTIO TERTIA.

An obiecta scientiarum distinguantur per abstractionem à materiâ.

QVÆSTIONEM hanc eo animo attingo, vt aliquorum puras voces & terminos, quibus totam ferè Philosophiam obtenebrant, explicem, & tamquam inutiles ad præsentem difficultatem reiciam: De quâ difficultate ex professo Hurtadus Disputat. 1. Metaphysicæ, sect. 6.

Abstractio intellectualis, de quâ in præsentem 25 (siue sit obiectiua, vt aliqui volunt, siue solum formalis, vt nos infra ostendimus) triplex assignatur à Thomistis; vel ab indiuiduatione, non tamen à sensibili materiâ; vt quando abstraho hominem à Petro & Paulo, quia homo per se est sensibilis, non abstrahitur tunc à materiâ sensibili, licet sic ab indiuiduo. Alia est, quando abstrahitur à materiâ sensibili, non verò à materiâ intelligibili; vt cum concipio ipsam materiam secundum se, abstraho à materiâ sensibili, quia illa secundum se non est sensibilis; non tamen abstraho à materiâ, quia ipsa est materia. Tertia, quando abstraho ab omni materiâ sensibili, & intelligibili, concipio v. g. ens, substantiam vt sic, &c. quæ nullo modo sunt materialia. Hæc illi.

Sed antequam veniamus ad corollaria ipsorum, non possum non obseruare, quàm impropiè dicant, quando abstrahitur ab indiuiduo, non abstrahi à sensibili materiâ. Rogo enim hos Auctores, vbi potuerunt sentire materiam in communi, vel colorem, vel hominem in communi; ergo etiam res materialis abstracta ab indiuiduatione, non manet sensibilis, etiam si manet

neat cognoscibilis ab intellectu, quod longè aliud est: malè ergo dicunt, quando abstrahitur ab indiuiduatione, non abstrahi à materiâ sensibili. Sed quid inde inferant, videamus.

- 24 Iuxta hanc partitionem abstractionis, tres assignantur ab eis scientiæ: *Metaphysica*, tamquam abstrahens ab omni materiâ, quia de ente ut sic, & rebus spiritualibus agit. *Physica*, tamquam abstrahens ab indiuiduis, non autem à rebus sensibilibus secundum se; agit enim de homine, de animalibus, de cælo, &c. Tertia *Mathematica*, quæ considerat quidem res materiales, numeros, figuras, &c. sed non curat de coloribus, quibus hæc figuræ sensibiles sunt. Ad hanc Mathematicam reducit nonnullus *Musica*: non video tamen quomodo Musica, considerans sonos, abstrahat à sensibili materiâ, perinde ac si diceret, scientiam agentem de coloribus abstrahere à sensibili materiâ. Melius ergo ad mixtam ex Physicâ propter sonum sensibilem, & ex Mathematicâ propter numerum & concentum deberet reduci, sed iam non est tempus agendi de cantu.

Ostendo autem malè diuidi scientias per hanc abstractionem, quia in abstractione tria esse possunt, & actus ipse intellectus abstrahens, & obiectum ipsum abstractum, & denominatio quædam rationis proveniens ab actu in obiectum ipsum. Quo posito sic argumentor: Quando dicis, scientias distingui per abstractionem à materiâ, vel loqueris de ipsis actibus abstrahentibus; & tunc idem est dicere, *actus scientiæ, seu scientiæ actualis* (quod idem est) *distinguitur per abstractionem formalem*, ac dicere, *actus scientiæ distinguitur per se ipsos*; quod quidem verissimum est, nihil tamen hoc modo declaratur, nihil in re dicitur, sed præcisè nouis terminis obscurantur quæstiones, ut paulò antè dixi in præsentia fieri. Si verò loquantur de abstractione ex parte obiecti, & de obiecto abstracto, verum quidem est, scientiam specificari à suis obiectis, (sed ad hoc quid est necessum recurrere ad hos terminos confusos?) sed dicere clarè scientias specificari à suis obiectis, prout ego ostendi Subsecutione 2.

25 Tandem si loquantur de ente rationis siue denominatione illâ abstracti, in primis si sit denominatio extrinseca, non distinguitur ab ipsâ abstractione formali, seu ab actu ipso, de quo iam dictum est. Si verò dicant esse ens rigorosum rationis, primò malè dicunt, quia, ut ostendam Disputat. 11. num. 15, hæc denominationes abstracti cognitæ, & similes, non sunt entia rationis. Secundo, quia etsi sint, non considerantur reflexè à scientiis, & consequenter non possunt specificare scientias: nam Mathematica non curat entia rationis, neque reflectit supra eas denominationes, sed directè considerat suos numeros, & figuras. Similiter Physica considerat corpus, non cogitando de fictionibus, vel de abstractionibus: & de solâ Logicâ dici posset reflexè cogitare de his abstractionibus, eò quòd (ut dicam infra) est scientia reflexa supra actus aliarum scientiarum, verum non eas considerat ut entia rationis; ergo per hanc abstractionem à materiâ non specificantur scientiæ.

Secundò eos impugno; quia de rebus spiritualibus possunt esse diuersæ scientiæ, quia etiam res spirituales sunt capaces terminandi diuersas scientias, sicut & res materiales: sed ibi non po-

test assignari distinctio earum scientiarum per abstractionem à materiâ, quia in hoc omnia obiecta spiritualia conueniunt; ergo absolute non provenit distinctio scientiarum ab eâ diuersitate abstractionis. Confirmatur; quia de Deo agunt duæ scientiæ diuersæ, scilicet *Metaphysica* & *Theologia*, & tamen hæ duæ scientiæ non habent diuersam abstractionem à materiâ; utraque enim ab illâ abstrahit; ergo.

Hoc idem confirmatur à nonnullis, eò quòd 16 scientia de cælo non abstrahit ab indiuiduatione, quia agit de his numero cælis. Sed fortè Thomistæ dicerent, eam scientiam agere quidem de his numero cælis, secundum tamen rationem communem, dum agit de incorruptibilitate, compositione, &c. quæ omnia abstrahunt ab hoc numero cælo: quòd autem sit una vel altera cognitio de indiuiduatione, verbi gratiâ quot sint cæli, & quomodo inter se differant, hoc non obstat quò minus per se ea scientia abstrahat ab indiuiduatione. Quòd dico de cælo, dico de sole: quia quæ de eo disputantur, sunt communia aliis solibus possibilibus. Idem est de eclipsi futurâ, &c. quæ sunt communia omnibus possibilibus. Syllogismos autem purè particulares, & expositorios, quos etiam pro se adfert Arguens, & in quibus nulla est abstractio à materiâ, dicent Thomistæ non pertinere per se ad scientias, quia de indiuiduis non datur scientia; sufficiant ergo pro impugnatione, quæ nos contra hanc sententiam diximus.

Videamus autem quid pro se afferant: & quidem Aristotelem, nec diuini Thomam unquam id somniasse, benè ostendit Hurtado à §. 202. A ratione verò sic obiciunt: Actus specificatur non ab obiecto materiali, ut patet in visione albedinis, quæ non specificatur à niue vel chartâ in quâ est albedo; ergo ab obiecto formali: sed obiectum formale dicit abstractionem; ergo ab abstractione specificantur scientiæ. Subsecutione 27 præcedenti ostendi, ab obiecto materiali remoto non specificari scientiam; & hoc solum probant hi Auctores exemplo albedinis: potest autem esse obiectum materiale proximum, à quo specificentur, ut ibi dixi, quo corripit argumenti machina. Addidi ibi, cognitionem vel amorem non ferri ad obiectum formale ut tale; quia, ut tale, constituitur per ipsum actum; actus autem non fertur ad seipsum reflexè, amor ergo directè fertur ad entitatem obiecti in se: ex modo autem quo illam actus respicit, eam denominat vel obiectum materiale vel formale; sicut visio non fertur ad albedinem ut visam, sed ad eam in se; denominat autem illam visam; ergo etiam si omnes actus scientiarum essent abstractiones, & per eas constitueretur obiectum formale, adhuc non sequeretur, obiectum scientiæ esse eas abstractiones, sed ut summum à scientiis tribui, & quasi causari illas abstractiones in obiecto, quòd longè aliud est. Tandem addo, obiectum formale non constitui in ratione talis per abstractionem à materiâ, sed per hoc, quòd in se & per se ametur vel cognoscatur; quòd patet: quia inter obiecta spiritualia potest esse materiale & formale, cum tamen omnia abstrahant à materiâ. Numquid quando Angelus per actum charitatis Deum amat propter se, abstrahit tunc à materiâ? quando autem Deum amat ut bonum sibi actu concupiscentiæ,

scientiâ, tunc non abstrahit à materiâ? Vel quomodo magis abstrahitur à materiâ, quando ebrietas amatur propter se, quàm quando propter luxuriam? Falsa ergo est minor illius syllogismi; & adhuc concessa nihil euincit.

28 Sed vrgebis, Materialitas obiecti officit scientiâ; ergo, vt cognoscatur, debet abstrahi à materiâ. Contrâ primò, quia cum nos non habeamus scientiam, nisi de his quæ per sensus percipiuntur, tantum abest vt materialitas noceat scientiâ, vt potius nisi indiuidua materialia non cognoscantur per præcipuos & primos actus scientiâ, etsi postea eliciantur & assumantur conclusiones vniuersales: deinde, si loquuntur hi Auctores de propriâ materialitate obiectuâ, hæc sine dubio non aufertur per abstractionem, quia semper res cognita manet materialis: & affirmamus esse materialem, & de materialitate vt tali habetur scientiâ. Imò nos non possumus etiam res spirituales, nisi per similitudinem ad materiales cognoscere: inuaniuntur ergo, non verò impediuntur per materialitatem obiecti ad cognoscendum. Tertio, illam abstrahit, id est actus quo abstrahit, est actus scientiâ, & non terminatur ad obiectum iam abstractum, sed illemet abstrahit; ergo bene possunt actus scientiâ terminari ad obiectum non abstractum. Tandem, funditus tota hæc doctrina euertitur, dum ostendam infra Disputatione v. à num. 25, ex parte obiecti nullam dari abstractionem, & quantilibet cognitionem tangere ipsam formalissimam rationem indiuidualem, quam tu materialem vocas; abstractionem verò solum esse cognitionem confusam plurium non distinguentem illa inter se: quia quò minùs de abstractione, magis est de claritate; vnde eò perfectior est scientiâ, quò minùs abstrahit. Hi verò fore scientiam sine abstractione non admittunt, quia nolunt habere scientiam nisi confusam, & ipsam confusionem dicunt deferuire ad scientiam. In re id aliqui præstant tot verbis obsecratis, & intelligibilibus scientiâ ferè omnibus tenebris offundentes. Sed hæc iam nobis pro explicatione terminorum sufficiant.

SUBSECTIO QUARTA.

An scientia sit simplex Qualitas.

29 **E**xplicatio scientiâ specificatiuo, de eius unitate agendum est. Thomistæ omnes mordicus tuerentur, scientiam esse simplicem qualitatem; non quia negant in scientiâ multos esse actus diuersos inter se, sed quia putant, ab eis omnibus actibus vnicum tantum habitum produci, qui sit facilitas ad omnes actus eius scientiâ; cumque habitus absolute dicatur scientiâ, absolute etiam propter habitus simplicitatem, scientiam dicunt esse simplicem. Hæc opinio probatur, quia scientiâ & habitus sunt idem; ergo si scientiâ est vna, & habitus vnus erit; aliàs non erit vna, sed plures scientiâ, tot scilicet quot fuerunt habitus, prout dixere Nominales. Confirmatur: Ideò misericordia, iustitia (& sic de aliis virtutibus) est vna virtus, quia vnus habitus; ergo vt scientiâ sit vna, vnus tantum habitus in ea debet reperiri.

Si verò illis obiciat, vnicum habitum exten-

di non posse ad tot actus diuersos, quot sunt in scientiâ; Respondebunt, id falsum esse, quando actus conueniunt inter se in obiecto *formali quo*, vt patet in habitu fidei supernaturalis, qui cum sit vnus, elicit tamen diuersos actus, verbi gratiâ, quibus credo mysterium Trinitatis, & quibus Incarnationem, & quibus futurum Iudicium, &c. quia omnes illi actus idem habent obiectum formale *quo*, scilicet reuelationem & veracitatem Dei; ergo cum qualibet scientiâ tendat etiam ad omnia sua obiecta sub vnicâ ratione formali, vel quia omnia dicunt ordinem ad obiectum attributionis, vel quia conueniunt in esse scibili ab eâ scientiâ, (vt inquit Caietanus 1. Parte, q. 1. art. 3. secutus ibi D. Thomam) assignari tantum debet vnicus habitus in qualibet scientiâ, qui sit facilitas ad omnes illius actus.

Oppositam sententiam defendunt omnes Sco- 30 tistæ, & omnes in nostrâ Societate, & multi alij, quos refert & sequitur P. Suarez Disput. 44. Metaphysicæ, sect. 11. num. 56. & 60. Hurtadus Disputat. 1. Metaphysicæ, sect. 7. docentque nullam scientiam totalem esse simplicem qualitatem, sed compositam ex pluribus habitibus, etiam specie diuersis. Hanc omnino veram puro, eamque probò à priori, quia habitus essentialiter solum est facilitas ad actus similes iis à quibus productus est; ergo si in scientiâ sunt plures actus specie diuersi, necessarium est ab eis plures habitus specie diuersos generari. Consequentia est bona. Antecedens probatur primò experientiâ: nam ex eo quòd quis sit facilis circa cognitionem terminorum, ex repetitione actuum circa illos, non reddetur facilis circa cognitionem equi, vel leonis: est enim habitus quasi quoddam semen, quòd non alios producit fructus, nisi similes illis quorum semen est, siue à quibus est productus. Secundò à posteriori, quia nullus actus potest dare facilitatem & inclinationem ad obiectum, quòd ab ipso actu nullo modo cognoscitur, neque potest producere facilitatem, quam in se aliquo modo non præcontineat: facilitas autem circa vnum obiectum, non est facilitas circa aliud diuersum: & hinc ortum traxit communis definitio habitus, scilicet *esse facilitatem ad actus similes iis à quibus est productus*.

Dices, hoc argumento euinci, primum habi- 31 tum, si nihil ei addatur præter id quòd accepit à primo actu, non posse inclinare nisi ad actus similes primis: non verò probari, eum non posse inclinare ad alios actus diuersos à primo, si per sublequentes actus ei addatur nouus modus, etiam si non producatur nouus habitus, sed tantum perficiatur primus. Sed contrâ, quia ille modus, quem tu dicis produci per secundos actus, necessariò est futurus habitus perfectus distinctus à primo. Quòd sic probò. Primò, quia ille modus esset facilitas ad actus similes his à quibus est productus; ergo esset perfectus habitus, & ex aliâ parte diuersus à primo, quia inclineret ad diuersos actus; ergo essent duo habitus ad duos actus diuersos. Secundò probò, eum modum futurum habitum, quia illa facilitas, quam dicis modum, est independens à primo habitu, potuit enim sine illo produci & conseruari, casu quo prius tempore eliciuissim illos actus, quos de facto posterius eliciui, ergo illa facilitas nequit esse modus primi habitus, cum sine illo possit

possit conseruari; ergo est tam perfectus habitus, ac primus, cum vtraque facilitas sit inter se interdependens in fieri, & in conseruari.

Aduerte, nonnullos recentiores voluisse in hoc puncto notare Thomistas, quasi non consequenter locutos, eo quod ipsi doceant, circa idem obiectum non posse vnicum habitum esse erroneum & scientificum: cuius contrarium videtur sequi, si scientia sit vnus habitus simplex. possum enim ego acquirere habitum scientificum de definitione, in Logica v. g. postea circa demonstrationem errare; ergo iam idem habitus inclinans ad omnes eos actus, erit erroneus & scientificus. Sed hi Auctores non aduerterunt, ³² aliud esse, eundem habitum esse erroneum & scientificum, respectu diuersorum obiectorum, (quod Thomista non negant, nam qui disceat scientiam, non in omnibus actibus tangit veritatem, & hoc solum probatur obiectione facta:) aliud verò, illum esse erroneum & scientificum respectu eiusdem obiecti, quod nullo modo ex Thomistica sententiâ sequitur. Cum enim definitio & demonstratio sint distincta obiecta, male inferitur, est scientificus ille habitus circa definitionem, & erroneus circa demonstrationem; ergo scientificus & erroneus circa idem obiectum. Male ergo contra Thomistas concluderunt, forte quia non aduerterint ad obiectorum distinctionem, sed ad habitus unitatem.

SVBSECTIO QVINTA.

Argumenta contraria solvuntur.

AD primum de unitate scientiæ respondebo Subsectione 6. Ad confirmationem de misericordiâ & aliis virtutibus respondeo: si sermo sit de acquisitis, falsum esse, eas esse simplices qualitates; pro diuersis enim difficultatibus, quæ in diuersis obiectis illius virtutis reperiuntur, diuersos censeo constituendos habitus partiales, ex quibus virtus integra constatur, de quo fusiùs Theologi. Si verò sermo sit de virtutibus infusis, fateor vnicum habitum extendi ad plura obiecta materialia, & ad plures actus diuersos specie, quia illi habitus se habent vt potentiæ, nec limitantur ex parte sui principij, quod est solus Deus; qui, cum eminenter contineat omnium creaturarum perfectiones, potest illi habitui communicare virtutem ad diuersos actus, quod fieri nequit ab actu creato, propter suam limitationem: & hinc constat, posse quidem habitum fidei infusæ, etiam si sit vnicus, efficere plures actus diuersos; non verò id posse habitus naturales, qui ab ipsis actibus produciuntur.

³³ Quod verò vltimo loco ab eis Auctoribus dicebatur, omnia scilicet obiecta alicuius scientiæ sub vnicâ ratione formali attingi, falsum omnino est: neque enim est in omnibus obiectis scientiæ aliqua formalitas intrinseca communis, quæ sola cognoscatur à scientiâ. Quia, licet omnia obiecta conueniant in ordine ad obiectum attributionis, valde tamen differunt inter se: vnum enim v. g. dicit ordinem causæ, aliud ordinem effectus, aliud partis, &c. quæ diuersitas ordinum cognosci nequit per vnicum habitum. Adde, etiam si vt obiecta pertineant ad eandem scientiam, requiratur ea obiecta dicere ordinem

ad idem obiectum attributionis; non tamen propterea actus scientiæ considerare quid sit ille ordo, vel an reperiantur in obiectis, sed præcisè considerare entitates proprias obiecti, quæ in actu exercito dicunt ordinem ad illud obiectum, & conducunt ad eius notitiam; vnde semper in eis consideratur aliquid diuersum.

Obiicies contra nostram sententiam: Etiam habitus naturalis potest facilitare ad plures actus diuersos, v. g. habitus facilitans me ad credendam veracitatem Petri, me faciliat etiam ad credendum illi in omnibus suis dictis, quantumuis diuersis; ergo, etiam si scientiæ sint habitus naturales, adhuc possunt per vnum habitum facilitare potentiam ad plures actus diuersos.

Hoc argumentum etiam premit aduersarios: ipsi enim fatentur, vnicum habitum sine additione diuersorum modorum non posse facilitare ad plures actus diuersos, vt vidimus; hoc autem argumentum si quis probat, probat etiam, eum habitum circa veracitatem Petri sine nouâ additione me facilitare ad diuersos actus; vrget ergo etiam aduersarios. Patet consequentia; quia iam sine nouâ additione videtur posse vnus habitus extendi ad plures actus, quod ipsi negabant; si verò ob eam rationem ipsi dicant, eum habitum egere nouo modo superaddito, impugnandi sunt vt supra; quia ille modus superadditus erit perfectus habitus distinctus à primo, ac proinde hoc argumentum non multum nos vrgebit. Facile enim responderem, egere nos diuersis habitibus ad credendum diuersis dictis Petri, sicut ipsi dicunt egere nouis modis superadditis primo illi habitui, quod valde probabile puto: experientia enim docet, nos sæpè esse faciles ad credendum Petro in aliquibus dictis, non tamen in aliis. Verum quidem est, me aliquando esse facilem ad credendum Petro in omnibus suis dictis, quia iudico eum esse virum eximia sanctitatis, neque vnquam prolaturum mendacium; quo casu non ego nouo habitu ad credendum illi in hac vel illâ materiâ, quia eo ipso quod persuasus sum, illum numquam mentiri, non habeo nouam difficultatem, imò potius necessitatus sum ad dandum illi assensum in omnibus suis dictis: in scientiis autem nullum est obiectum, ex cuius cognitione facilitetur quis circa omnia obiecta sine repetitione nouorum actuum, qui nouos etiam generant habitus, vt intuenti patebit, & exemplis suprapositis manifestè ostenditur.

Explicatur tamen vltimò: ad assensum conclusionis deductæ euidenter ex præmissis non requiritur nouus habitus distinctus ab habitibus præmissarum, (quod fusiùs infra ostendam;) sed ex eo, quod Petrus absolute in omnibus suis dictis sit verax; & ex eo, quod dicat hoc vel illud, necessario sequitur per euidentem consequentiâ, hoc vel illud verum esse. Ergo cum ego sum facilis ad credendum, illum absolute esse veracem in omnibus suis dictis, & ex aliâ parte audiam ipsum hoc vel illud asserentem, non ego nouo habitu ad præbendum illi assensum hic & nunc; imò ad hoc necessitatus sum ex præmissis, quæ vna est cognita per sensus, altera verò est cognita per alia principia extrinseca. At verò in scientiis non datur vna præmissa communis pro omnibus conclusionibus, & altera sensibus nota, ³⁵ ex

ex quibus omnes conclusiones scientiæ deducantur. Si enim hoc esset, libentissimè concederem, solum requiri vnicum habitum circa illam præmissam. Est autem ferè semper pro qualibet conclusione necessarium nouas & diuersas præmissas vel vnā saltem assumere, pro quibus & diuersus etiam habitus requiritur, etsi non requiratur pro conclusionibus ex illis deductis: ergo absolute scientia indiget multis habitibus, quidquid sit de habitu, quo credo Petri dictis.

Velim tamen hic obserues pro complemento huius difficultatis, posse aliquando vnum habitum facilitare ad plures actus diuersos conuenientes inter se in eadem ratione formali, quando in eis actibus non est diuersa difficultas; vt in habitu iustitiæ, qui faciliat ad vendendum vinum iusto pretio, & ad vendendum oleum, triticum, &c. Quia licet actus isti, scilicet venditiones, sint diuersæ in specie pro diuersitate rerum quæ venduntur; est tamen eadem in omnibus difficultas, quæ tantum consistit in non accipiendo plus pecuniæ, quam valeat res vendita. Eadem autem est difficultas in non accipiendis quamor nummis ultra iustum pretium pro vino, quæ in non eis accipiendis pro oleo: quia eadem est res, cui cedo in vtraque venditione, scilicet nummi qui eodem modo attrahunt, siue dentur pro vino, siue pro oleo. vnde eadem est difficultas ad cedendum eis in hac materiâ, ac in aliâ diuersâ. At si loquaris de eis obiectis quæ diuersam in se habent difficultatem, etiam si sint intra eandem virtutem, diuersus habitus requiritur ad vnum obiectum ab eâ quæ ad aliud: verbi gratia, in temperantiâ diuersus habitus est necessarius vt abstineam ab esu perdicis, quam vt abstineam à pane hordeaceo, quia magis attrahit & rapit ad se appetitû per dîx, quam panis hordeaceus: vnde pro diuersitate difficultatum, diuersi sunt ponendi habitus ad eas vincendas. Cum ergo in scientiâ diuersa difficultas sit in vno illius obiecto ac in alio, vt patet in Logicâ, in quâ diuersa difficultas est quæ reperitur in terminis ab eâ quæ reperitur in definitione, diuisione & argumentatione; nec solum diuersa, sed & disparata, vt ex se patet. Item in Philosophiâ diuersa difficultas est in cognitione corporis, ac in cognitione animæ, vel motus, aut actionis, &c. inde fit, vt in qualibet scientiâ diuersi constituendi sint habitus, per quos diuersæ vincantur difficultates, siue omnes conueniant in aliquâ ratione communi, siue non. veniamus iam ad solutionem primæ difficultatis de vnitatem scientiæ.

SUBSECTIO SEXTA.

Vnde sumatur vnitatem scientiæ.

37 **C**VM in qualibet scientiâ multos habitus agnoscerent Nominales, idque scientiæ vnitati repugnare putarent, dixere tandem (vt ait Sotus apud P. Suarez supra) tot esse scientias, quot sunt simplices habitus; quia nequeunt vnitatem scientiæ cum habituum multiplicatione componere. Eos ab hac calumniâ vindicat Suarez supra: sed calumnia est de solo nomine, vnde non est cur in illâ tempus teramus; loquendum tamen nobis est cum communi Philosophorum, renuentium vocare quemlibet habitum absolute scientiam,

sed tantum partem scientiæ. Quod vt nos defendamus,

Aduerte, tripliciter rem aliquam posse dici vnā. Vel indiuisibiliter, quia caret omnino partibus, vt Deus, Angelus, anima rationalis. In hac acceptione certum omnino est, scientiam dici non posse vnā: quia si constet pluribus habitibus diuersis inter se, eam non esse indiuisibilem necessum est; & in hoc sensu conuincit argumentum factum pro Thomistis, scientiam non posse esse vnā, posito quod non sit simplex qualitas. Imò neque in ipsorum Thomistarum sententiâ etiam est vnā in hoc sensu, quia saltem habet novos modos superadditos, vel nouam intentionem. Alio modo res dicitur vnā, quia licet habeat partes, illæ tamen inter se physicè vniuntur. Hoc modo dicitur homo vnus, etsi componatur ex animâ & corpore: item aqua quæ est in vase, dicitur vnā, etsi coalescat ex pluribus partibus aquæ; quia tam in homine quam in aquâ partes vniuntur physicè inter se. In hac acceptione vnitatis sub lite adhuc est, vtrum scientia sit vnā, de quo infra. Tertio modo res dicitur vnā magis latè, eò quod partes, quibus constat, non sunt vnitæ inter se, sed quasi coaceruatæ & coadunatæ ad constituendum totum, vt patet in acervo lapidum, in exercitu, in domo, &c. quæ omnia dicuntur vnum in suo genere, etiam si partes, ex quibus componuntur, non vniuntur inter se. His positis,

PRIMA CONCLUSIO. Etsi non sit omnino improbabile, habitus eiusdem scientiæ totalis vniri inter se, absolute tamen omnis physica vnio inter illos reiicienda est. De hac re satis fusè recentiores nonnulli, qui tandem concludunt, non esse aliam rationem pro hac conclusione, nisi quia non sunt multiplicandæ entitates sine necessitate: nulla est autem necessitas adstruendi hanc vnionem habituum inter se, quia sine illâ vnione aquè perficietur intellectum, ac cum illâ; non est ergo admittenda.

Quod si obiicias, gradus intensiōis eiusdem qualitatis vniri inter se, etsi non videatur necessaria illa vnio, sine illâ enim possunt perficere eodem modo subiectum; ergo etiam vniuntur habitus eiusdem scientiæ: Respondent, eos gradus esse homogeneos, neque posse duos omnino similes in eodem subiecto reperiri, quin præstent diuersos effectus; quia accidentia solo numero distincta, non possunt simul in eodem subiecto reperiri. Ex quo inferunt, eos debere esse vnitos inter se, vt præstent diuersos effectus. Verum hi Auctores nequaquam explicant, quem effectum præstent illi gradus vniti inter se, quem non præstarent sine vnione; fortasse, quia illum non inuenerunt. Deinde, duo accidentia solo numero distincta, non posse esse in eodem subiecto (in quo erat difficultas) supponunt, non probant; quod tamen videtur falsum: quia gradus homogenei, quantumuis vniti, adhuc sunt accidentia solo numero distincta; & duæ cognitiones, vna de Petro, altera de Ioanne, solo numero distinguuntur, & tamen manent simul in intellectu sine vnione. ergo ex hoc capite non infertur, gradus intensiōis vniendos; ergo eorum vnio ponitur sine necessitate, ergo pari ratione eam tenentur admittere inter habitus scientiæ. Ob hoc argumentum dixi, non esse omnino improbabilem

legi eam vnionem, quia nulla apparet efficax ratio quâ impugnetur. Nihilominus, vt dixi, negatiua pars à nobis defendenda est, quia communior in scholis: quam probò à simili, quia nullus dixit, calorem, frigus, & alias qualitates, ex quibus conflatur sanitas animalis, vniri inter se. Idem est de coloribus constituentibus vnâ pulchritudinem. Ratio à priori est, quia ea vnio solum poni posset pro saluandâ vnitatem sanitatis, vel pulchritudinis: sed hæc vnitas saluatur optimè sine eâ vnione, vt in exercitu, & in ciuitate, quæ dicuntur vnum, etiam si neque milites neque ciues vniantur inter se, quia ea vnitas non est rigorosa, sed ordinis & aggregationis; ergo neque in scientia ad saluandam eius vnitatem ponenda est vnio rigorosa habituum inter se. Confirmatur: fingere nouas rerum species, quæ à Philosophis agnitæ non fuerunt, non licet sine magno & vrgenti fundamento; ergo fingere eam vnionem habituum inter se, quæ neque esset vnio formæ ad subiectum, (vnus enim habitus non est forma, aut subiectum alterius) neque esset cõtinuatiua, quia est in eadem parte subiecti; neque extensiua, ob eandem rationem; neque intensiua, quia hæc fit per partes eiusdem qualitatis; ergo ea esset noua vnio antea incognita, inuentaque sine vilo prorsus fundamento.

Ad exemplum de vnione graduum intentionis respondeo, eos vniri inter se, vel quia sunt omnino similes & homogenei, & eo ipso, quod sint simul, vniantur sicut duæ guttæ aquæ. Vnde non licet inferre, etiam colores diuersos constituentes vnâ imaginem, vel duas domos constituentes vnâ ciuitatem, debere inter se vniri; vel, quia si sunt diuersi, vnus tamen pendet ab alio, scilicet secundus à primo, & tertius à secundo, &c. quod non reperitur in habitibus scientiæ, ideoque inter illos nullam agnoscimus vnionem.

SECUNDA CONCLUSIO. Habitus cuiuscunque scientiæ habent inter se ab ipsâ naturâ ordinem aliquem & connexionem, ratione cuius vnâ scientiam dicuntur constituere. Probatur à priori; quia negari nequit, aliquas cognitiones ex se esse viles ad aliquas alias, & non ad omnes: cognitio, verbi gratiâ, animalis, vtilis est ad cognoscendum hominem, non verò ad cognoscendum ignem, vel diuersos siderum aspectus.

Hæc autem maior connexio inter aliquas cognitiones, non est voluntaria: quia quantumuis velit Philosophus ordinare ad cognitionem lunæ cognitionem pulicis, nequaquam poterit eâ iuuari, vt de se patet; ergo negari nequit, esse ex naturâ suâ inter plures cognitiones connexionem. Similiter ad cognitionem totius ordinatur cognitio partium. Item, cognitio rationis superioris ad cognitionem inferiorum, cognitio proprietatum ad cognitionem essentia, cognitio vnus contrarij ad cognitionem alterius: quo sensu dixit Aristoteles, contrariorum esse eandem disciplinam. Item 1. Posteriorum, cap. 23; textu 43. vnâ dixit esse scientiam, quæ est vnus generis, quacunque ex primis componuntur, & partes sunt, aut sessiones horum per se.

Ex quibus infero, omnes illas cognitiones, quæ inter se prædictam habuerint connexionem in ordine ad aliquod obiectum attributionis, constituere vnâ scientiam naturâ suâ, & non ex li-

berâ Philosophorum voluntate, vt quidam male dixerunt. Ex quo vterius infero, obiectum attributionis non esse ad placitum Philosophorū; quia non est ad eorum placitum, ordinare ceteras cognitiones ad illud obiectum: quare Angelus cognoscens, verbi gratiâ, reflexe aliquam cognitionem ex attributis vnus scientiæ, in eâ cognosceret quod sit obiectum attributionis illius scientiæ, quia in eâ cognosceret ordinem, quem dicit naturâ suâ ad obiectum attributionis. Quod si hic ordo auferretur ab illâ cognitione, mutaretur eius essentia, essetque tunc diuersa cognitio ab eâ quæ nunc est: sicut, si non esset possibilis albedo, non esset eadem potentia visiva quæ nunc est, quia illi deficeret ordo essentialis ad albedinem, quem modo habet; de quo me vide Disputatione VII. Physicorum, à num. 20.

Argumenta quæ adferuntur à neoteris, ad probandum hanc connexionem habituum esse arbitriam, carent difficultate; quia supponunt, etiam destructâ possibilitate obiecti attributionis, non destruendam aliam cognitionem obiecti attributi; quod quidem non probant, sed supponunt. Vnde quâ facilitate ab eis dicitur, eandem à nobis negatur, ad quod etiam mouemur argumentis supra factis. Ad exemplum verò quod pro se adferunt de lapidibus, lignis, calce, &c. ex quibus componitur domus, cum tamen inter se omnia ea nullum naturalem dicant ordinem, ac proinde etiam non esset possibilis lapis, adhuc esset possibile lignum; ad hoc inquam exemplum respondeo Primò, eo solum probari, posse constitui totum aliquod artificiale ex partibus inter se non ordinatis: quod licet verum sit, non tamen est contra nos, qui prædictum ordinem cognitionum inter se, non ex eo præcisè quod constituent vnâ scientiam, sed aliunde probamus, vt patet ex numero 41. Respondeo secundò, aptitudinem ad constituendam domum, quæ reperitur in lapidibus, lignis, &c. esse illis essentialem: neque enim possunt homines qualibet ex re domum construere, verbi gratiâ ex aëre aut igne; quia illa aptitudo fundatur in densitate aut duritie lapidum & lignorum, quæ est intrinseca & naturalis lapidibus ac lignis, deficit autem aëri & igni. Vnde saltem illa aptitudo est essentialis, licet vna pars non dicat ordinem ad aliam: ergo non fuit in potestate Philosophorum in vnâ coaceruare scientiam quacunque vellent cognitiones, sed hoc debuit fundari in aptitudine earum cognitionum; quod tu male negas, etiam si illæ cognitiones essent inter se non connexæ.

Recentiores alij adhuc acriter inuolunt in hanc nostram sententiam; quia, inquit, nullum prorsus fundamentum est, ad asserendum, inter se dicere ordinem essentialem cognitiones has vnâ ad alteram. Cur enim, si repugnaret demonstratio, non posset esse definitio vel diuisio? Vt enim ego possim habere hunc actum, animal diuiditur in rationale, & irrationale, omnino per accidens est, me posse habere demonstrationem de homine. Sed hi Auctores non loquuntur consequenter ad sua principia: admittunt enim ipsi, causas omnes physicas dicere ordinem essentialem ad suos effectus in particulari, ignem verbi gratiâ ad suos calores quos potest producere, intellectum ad omnes actus possibiles, &

sic de ceteris. Iam autem in presenti id negant de cognitionibus, in quibus eadem prius est ratio: sicut enim ignis est productus caloris, & hoc non habet lapidis; ita definitio, verbi gratia, de homine, est illativa, & causativa formaliter demonstrationis de homine: & hoc non habet definitionis de mure vel de aqua, nec enim quælibet cognitio est illativa cuiuscumque conclusionis; sicut non quælibet res est productiva efficienter cuiuscumque effectus; ergo non minus intrinsecum & essentiale erit cognitioni, habere virtutem ad determinandum intellectum, ad hanc conclusionem, & esse illativam illius formaliter, quam sit essentiale igni, habere virtutem ad producendum efficienter calorem, vel alium ignem.

44 Neque video ego quoad hoc differentiam vllam inter causas efficientes & formales; ergo sicut in illis admittit respectum illum essentialem, ita debes illum admittere & in his. In illis verò admittendum esse, probabo fr̃e Disputat. 7. Physicâ a num. 12. quo respondetur argumento opposito, & confirmatur simul nostra sententia.

Obiicies contra totam hanc doctrinam: quia per nos cognitio proprietatum ordinatur ad cognitionem essentialem, & è contrario cognitio essentialem ad cognitionem proprietatum; ergo essentia erit obiectum attributionis respectu proprietatum, & proprietates erunt obiectum attributionis respectu essentialem, quod videtur absurdum; præterquam quod inde videtur inferri, saltem inter hæc obiecta posse Philosophum eligere pro obiecto attributionis, quod ipse voluerit. Hæc obiectio difficilis, cogit nos rem hanc fusiùs explanare. Dixi ergo supra ad obiectum attributionis non esse attendendum, an vnus vel alter actus eius scientia dicat ordinem ad illud obiectum, sed an omnes cognitiones, quæ in scientiâ continentur, ad illud ordinentur. Nam licet contingat in vna scientiâ aliquas cognitiones sibi inuicem deservire, non idè quælibet illarum dicenda est obiectum attributionis, quia cum hoc fiat, ut alij plurimi illius scientiæ actus ad nullum ex his duobus ordinentur. Igitur attentè considerandum est, quod sit obiectum vltimum, ad quod reliquæ omnes cognitiones ordinentur, & illud erit obiectum attributionis: sicut enim dicimus, in electione voluntatis necessariò deueniendum esse ad aliquod medium primum, quod ita supponatur ad cetera media, ut ad ipsum nullum aliud præmittatur, ne detur processus infinitus; & è contrario, deueniendum etiam esse ad aliquod vltimum, ita supponens reliqua, ut post ipsum nihil sequatur: ita in cognitionibus deueniendum est necessariò ad aliquam vltimam, quæ ita supponat ceteras, ut ipsa ad nullam supponatur; alioquin scientia careret termino. Illam ergo vltimam dicimus terminari ad obiectum attributionis, præcedentes verò ad obiecta attributa, ut dixit P. Vasquez 1. 2. Disputat. 80. num. 28. his verbis: *Aque hinc sumenda est vnitatis scientiæ, quod secunda conclusio supponat primam, tertia secundam, & sic eodem ordine usque ad vltimam.*

Obiectum ergo quod vltimo loco scientia cognoscit perfectè, illud est obiectum attributionis, & quod non potest ordinari ad cognitionem alterius obiecti intra illam scientiam. Quare ad obiectum attributionis, concedo posse aliquam inuicem ordinari, vnum ad aliud secundum diuersas cogni-

tiones, verbi gratia, cognitionem imperfectam hominis ordinari ad cognitionem risibilitatē & aliarum passionum; cognitiones verò omnium passionum ad cognitionem perfectam hominis: hominem autem perfectè cognitum iam non ordinari ad cognitionem passionū, cum eas supponat cognititas. Licet ergo in scientiâ Physicâ v. g. cognitio aliqua de homine (ponamus nunc illum esse obiectum attributionis) ordinetur ad cognitiones passionis, scilicet intellectus, adhuc tamen ea cognitio prima de homine terminatur ad obiectum attributionis, quia ea secunda de intellectu, & omnes aliæ ordinantur ad exactam hominis cognitionem; hæc autem rursus non ordinatur ad aliam in eâ scientiâ.

Ex his infero (quod & Hurtadus Disputat. 8. Metaphysicæ §. 54. benè docuit contra Mirandulum) non esse fundamentum ad componendam vnam scientiam ex omnibus. Probatur: quia cognitio de Angelo, verbi gratia, nullam habet connexionem cum cognitione muris; ergo hæc duæ cognitiones nequeunt componere vnam scientiam.

Dices, Ordinantur omnes ad cognitionem entis ut sic. Sed contra, quia ens ut sic, potius ordinatur ad cognitionem entium particularium: cognitio enim partis, (ut rectè ibi idem Hurtadus,) ordinatur ad cognitionem totius, non è contrario: & ob eam rationem dixit ibidem, cognitionem entis ut sic, esse ex attributis in Metaphysicâ & in Physicâ, quia vtrique eam ordinat ad cognitionem sui obiecti attributionis, Physica verbi gratia ad cognitionem hominis, Metaphysica ad cognitionem Angeli, quia vtriusque obiecti est pars, ens ut sic.

Ex his constat, quamlibet scientiam totalem esse vnam specificè: quia ratio scientiæ totalis, verbi gratia Logicæ aut Metaphysicæ, non est prædicabilis de pluribus Logicis specie diuersis: licet enim sit communis ad Logicam Petri, Ioannis, &c. illæ tamen Logicæ non differunt specie, sed numero. Rationem verò habitus Logicæ ut sic, esse genus ad plures habitus Logicos specie diuersos: etsi enim in quolibet habitu non reperiatur ratio scientiæ totalis, reperitur tamen ratio habitus; quia nomine *scientiæ* absolute dicta, intelligimus omnes habitus simul sumptos dicentes inter se ordinem ad vnum obiectum attributionis: at nomine *habitus*, intelligimus quemlibet habitum etiam partialem, sicut nomine *exercitus* intelligimus aggregatum plurium militum sub vno Duce; nomine autem *miles*, quemlibet militem seorsim.

SECTIO IV.

De scientiâ practica & speculatiua.

SUBSECTIO PRIMA.

Aliorum opiniones referuntur.

SCOTVS quæst. 4. Prologi initio, Capreolus q. 2. concl. 4. Sotus q. 4. Procemio Log. apud P. Suárez Disputat. 44. Metaphysicæ, sect. 13. a num. 20. docent, praxim esse actum alterius potentie ab intellectu, naturaliter posteriorem intellectione, natum elici iuxta regulas rationis. E quibus